

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА
„ЈЕЛИЦА СТАНИВУКОВИЋ ШИЉА“
ШИД, Цара Лазара 39
Број: 01-853-3/2022
Дана: 07.11.2022. године

На основу члана 119. став 1. тачка 1) Закона о основама система образовања и вaspitaњa („Службени гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018-др. закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021), чл. 15. и чл. 28. ст. 1. тачка 2) Статута, управни одбор Предшколске установе „Јелица Станивуковић Шиља“ Шид на седници дана 07.11.2022. године једногласно доноси следећу

О Д Л У К У

1. ДОНОСИ СЕ Предшколски програм Предшколске установе „Јелица Станивуковић Шиља“ Шид.
2. Ова одлука је коначна.
3. Одлуку објавити на огласној табли установе.

Предшколска установа
„Јелица Станивуковић Шиља“
Шид

Предшколски програм

У Шиду, 2022.

Садржај

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ	4
а) Локално окружење	4
б) Организациона структура установе.....	5
<i>Наменски објекти у Шиду: .....</i>	5
<i>Подручна одељења у Шиду: .....</i>	5
<i>Подручна одељења при школама по селима и у једној месној канцеларији: .....</i>	5
<i>Наменски објекти у Шиду: .....</i>	6
<i>Подручна одељења у Шиду: .....</i>	6
<i>Подручна одељења при школама по селима и у једној месној канцеларији: .....</i>	6
<i>Територијална покривеност предшколским групама и обухват деце.....</i>	7
в) Култура установе	8
2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА	8
ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА	8
а) Васпитно-образовни програм рада са децом као израњајући програм заједничког живљења	8
<i>Програми који се рализују са децом .....</i>	10
<i>Вртић по мери детета - Савремени концепт образовања .....</i>	10
<i>Подришака деци и породици на прилагођавање на вртић .....</i>	11
<i>Програм инвервенције и превенције говорних тешкоћа.....</i>	13
<i>У вртићу растемо здраво - програм за очување и усвајање здравих навика.....</i>	14
<i>Екологија у вртићу.....</i>	15
в) Физичко окружење као димензија програма.....	18
<i>Простор – трећи васпитач .....</i>	18
<i>Вртић „Сунце“ – језгро промене .....</i>	18
<i>Вртић „Звончица“ у коме је смештена управа Предшколске установе.....</i>	20
<i>Вртић „Руски двор“ – у старом здању зграде Руског двора .....</i>	21
<i>Вртић „Чаролија“ – највећи вртић у Шиду.....</i>	22
<i>Вртићи у селима и при школи у Шиду .....</i>	24
3.ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ	25
И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ	25
а) Партнерство са породицом	25
б) Повезаност са локалном заједницом	26
<i>Подришка дечјој добробити кроз сарадњу ПУ са локалном заједницом у Шиду.....</i>	26
<i>Деца у селима окружена лепотом .....</i>	28
в) Рад са децом и породицама из осетљивих група	29
<i>Програм инклузије као индивидуална подришка деци .....</i>	29
<i>Активности за подришку родитељима .....</i>	30
Програм рада Клуба родитеља деце којима је потребна додатна подршка	30

г) Транзиција и континуитет.....	32
Улазак у вртић.....	32
Прелазак детета из једне васпитне групе у другу.....	33
Улазак у школу	34
4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ	35
а) Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање ...	35
Развој праксе.....	35
Професионални развој	38
Професионално јавно деловање.....	39
б) Праћење и вредновање остваривања предшколског програма	39
Начин праћења и документовања носећих димензија праксе вртића и реалног васпитно-образовног програма.....	40

На основу члана 119. став 1.тачка 2) Закона о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр.88/2017, 27/2018-др. закони,10/2019, 6/2020 и 129/2021 -у даљем тексту: Закон), члана 16. Закона о предшколском васпитању и образовања („Службени гласник РС“; бр. 18/2010, 101/2017, 113/2017 - др. закон, 95/2018 - др. закон, 10/2019, 86/2019 - др. закон, 157/2020 - др. закон, 123/2021 - др. закон и 129/2021) и члана 28. став 1.тачка 1) Статута Предшколске установе „Јелица Станивуковић Шиља“ Шид, управни одбор на седници дана 07.11.2022. године, је донео

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ

a) Локално окружење

Шид је мали град, у којем се тек отварају индустриска предузећа. Већи број наших родитеља је ангажован у малој привреди, било као радници или као њени власници... Међутим, наш град је на светској мапи културних добара, јер чува дивне слике Саве Шумановића. Имамо Галерију Савиних слика, као и Музеј "Илијанум" са сликама Илије Башичевића Босиља – које су све велико уметничко благо, на располагању нашој деци, и које због своје јединствености и вредности имају позитиван утицај на развијање реалног програма наше ПУ и његово обликовање.

На подручју општине имамо пет основних школа, које су нам – заједно са својим подручним одељењима – природни партнери у ширењу концепције Основа програма. То су следеће основне школе: ОШ „Сремски фронт“ Шид, ОШ „Бранко Радичевић“ Шид, ОШ „Сава Шумановић“ Ердевик, ОШ „Филип Вишњић“ Моровић, ОШ „Вук Каракић“ Адашевци и ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид

Наша Установа остварује различите начине сарадње са многим институцијама у локалној средини, чиме се обогаћује реални програм који у вртићима развијамо заједно са децом и породицама. Најчешће сарађујемо још и са Библиотеком „Симеон Пишчевић“ у Шиду, у којој су наша деца и васпитачи увек добро дошли...

Често сарађујемо и са Културно-образовним центром Шид, са спортским установама и клубовима, Месним заједницама које покрива наша ПУ, са Општином Шид... па се ова сарадња препознаје и у развијању реалног програма рада са децом наше Установе.

Значајни су нам у сарадњи још и привредни и други субјекти – због представа и материјала које од њих набављамо, или због дечјег интегрисаног учења у зависности од тема/пројекта који се остварују у васпитним групама. Неки од тих субјеката су: Фото Атеље, Старачки дом, Ватрогасни дом, Полиција, Ауто-школа, Локалне телевизије и радиостанице, Дом здравља, Пошта, „Шидпројект“ – пројектни биро, „Илијанум“ и „Механограф“ – фирме за производњу канцеларијског материјала, Црвени крст општине Шид, „Изолирка“ Шид – производња хидро и термо изолационог материјала, Грађаре и стоваришта материјала, Трговински ланци за амбалажни материјал, „Викториаол“ – фабрика за производњу уља, „Валдом“ – фабрика за производњу пластичних цеви, Самосталне занатске радње, Специјализоване продавнице, Пољопривредна газдинства, Војводина-шуме и Национални парк „Фрушка гора“...

Осим тога покривамо простор од око 40-ак км уоколо, са вртићима у 17 села наше општине. Већина ових села је окружена лепотом Фрушке горе са својим шумама и језерцима... А на другој страни су, опет Босут и Сава... реке које утичу на живот људи, биљака и животиња у овом крају... Нашу Установу карактерише велика разуђеност, јер у овим селима имамо своје васпитне групе.

Специфичност наше средине је и то што је Шид град најзападнији у Србији, са граничним прелазом према Републици Хрватској а самим тим и према Европској унији, као

и према Републици Српској – односно Б и Х. Из тога следи да наша деца живе у месту где пролазе и сусрећу се многи путници и различити светови.

б) Организациона структура установе

Наша Предшколска установа је самостална установа регистрована за целодневни боравак деце и предшколско васпитање и образовање са седиштем у Шиду, организована је у 22 јединице, а од тога су: 3 наменске, а остале су у прилагођеним просторима по селима општине и у граду.

Наменски објекти у Шиду:

- Дечји вртић „Чаролија“ у насељу Исток у Шиду, Ул. Мајке Јевросиме 3.
- Дечји вртић „Сунце“ у насељу Јелица Станивуковић 18.
- Дечји вртић „Звончица“ у улици Цара Лазара 39.

Подручна одељења у Шиду:

- Руски двор – Ђуре Киша 4.
- О.Ш. „Бранко Радичевић“ – Петра Коџића б.б.

Подручна одељења при школама по селима и у једној меспој канцеларији:

- ПШ «Бранко Радичевић» Гибарац
- ПШ «Бранко Радичевић» Бачинци
- ПШ «Бранко Радичевић» Кукујевци
- ОШ «Сава Шумановић» Ердевик
- ПШ «Сава Шумановић» Љуба,
- ПШ «Сава Шумановић» Бингула
- МК Беркасово,
- ПШ «Сремски Фронт » Бикић До,
- ОШ «Вук Караџић» Адашевци,
- ПШ «Вук Караџић» Вашица,
- ПШ «Вук Караџић» Илинци,
- ПШ «Вук Караџић» Батровци
- ОШ «Филип Вишњић» Моровић,
- ПШ «Филип Вишњић » Вишњићево
- ПШ «Филип Вишњић » Јамена

У Установи је организован целодневни и полуодневни боравак деце.

Целодневни боравак се организује у трајању од 5.30 до 16.30 h

Полудневни боравак се организује у трајању од 4 часа за децу, а 5 за васпитаче. Васпитачи имају обавезу да дођу пола сата пре почетка и да остану пола сата после рада са децом, како би могли да се припреме и дочекају децу, као и да их испрате и забележе своја запажања о протеклом раду.

Временска и просторна организација је флексибилна и израз је развијања реалног програма рада у сваком вртићу посебно, тј. прилагођава се васпитно-образовном процесу и потребама породица.

Наменски објекти у Шиду:

- Дечји вртић „Чаролија“ у насељу Исток у Шиду, Ул. Мајке Јевросиме 3.
- Дечји вртић „Сунце“ у насељу Јелица Станивуковић 18.
- Дечји вртић „Звончица“ у улици Цара Лазара 39.

Подручна одељења у Шиду:

- Руски двор – Ђуре Киша 4.
- О.Ш. „Бранко Радичевић“ – Петра Кочића б.б.

Подручна одељења при школама по селима и у једној меспој капијеларији:

- ПШ «Бранко Радичевић» Гибарац
- ПШ «Бранко Радичевић» Бачинци
- ПШ «Бранко Радичевић» Кукујевци
- ОШ «Сава Шумановић» Ердевик
- ПШ «Сава Шумановић» Љуба,
- ПШ «Сава Шумановић» Бингула
- МК Беркасово,
- ПШ «Сремски Фронт » Бикић До,
- ОШ «Вук Караџић» Адашевци,
- ПШ «Вук Караџић» Вашица,
- ПШ «Вук Караџић» Илинци,
- ПШ «Вук Караџић» Батровци
- ОШ «Филип Вишњић» Моровић,
- ПШ « Филип Вишњић » Вишњићево
- ПШ « Филип Вишњић » Јамена

У Установи је организован целодневни и полуодневни боравак деце.
Целодневни боравак се организује у трајању од 5.30 до 16.30 h

Полудневни боравак се организује у трајању од 4 часа за децу, а 5 за васпитаче. Васпитачи имају обавезу да дођу пола сата пре почетка и да остану пола сата после рада са децом, како би могли да се припреме и дочекају децу, као и да их испрате и забележе своја запажања о протеклом раду.

Временска и просторна организација је флексибилна и израз је развијања реалног програма рада у сваком вртићу посебно, тј. прилагођава се васпитно-образовном процесу и потребама породица.

Територијална покривеност предшколским групама и обухват деце

	Организациона јединица	Програмски оквир рада са децом и број група						
		Цело-дневни боравак	Полу-дневни боравак	Нега, васп. и образ.	1-3 год.	3-5,5 год.	Програм у години пред полазак у школу	
1.	Вртић „Сунце“- насеље Јелица Станивуковић 18. ШИД	„Године узлега“	7	-	7	2	3	2
2.	Вртић „Чаролија“ - Мајке Јевросиме 3. ШИД		11	-	11	3	6	2
3.	Вртић „Звончица“ - Цара Лазара 39. ШИД		7	-	7	3	4	-
4.	Руски двор – Цара Лазара, ШИД		4	-	4	-	1	3
5.	О.Ш."Бранко Радичевић", Петра Коцића бб ШИД		-	1	1	-	+	1
6.	Гибарац		-	1	1	-	+	1
7.	Бачинци		-	1	1	-	+	1
8.	Кукујевци		1	2	3	+	1	2
9.	Ердевик		-	2	2	-	+	2
10.	Љуба		-	1	1	-	+	1
11.	Бингула		-	1	1	-	+	1
12.	Адашевци		-	2	2	-	+	2
13.	Вашица		-	1	1	-	+	1
14.	Илинци		-	1	1	-	+	1
15.	Беркасово		-	1	1	-	1	+
16.	Бикић до		-	1	1	-	+	1
17.	Моровић		-	2	2	-	1	1
18.	Вишњићево		-	2	2	-	+	2
19.	Јамена		-	1	1	-	+	1
20.	Батровци		-	1	1	-	1	+

Рад са децом и породицама се остварује на српском језику, а сваке се године родитељи путем анкета изјашњавају о језику на коме ће се остваривати васпитно-образовни рад са њиховом децом.

У шидској општини је традиција предшколског васпитања дуга, па су предшколским програмом у години пред полазак у школу обухваћена сва наша деца од 5,5 до 6,5 година старости. Такође и све већи број млађе деце похађа предшколски програм у нашој Установи, што се одражава кроз већи број мешовитих група полу-дневног боравка. Капацитети сва три наменска објекта су до максимума искориштени ради што већег обухвата деце.

в) Култура установе

Дуги низ година бавимо се дечјом игром, препознавајући у њој зону дететове слободе. У игри се бавимо актуелном, као и наредном зоном дететовог развоја. Због великог значаја игре настојимо да код одраслих – дакле, и код родитеља и код професионалаца који се баве децом, развијамо осетљивост на дететове сигнале у игри, уз адекватно и уврemeњено одговарање на њих, нарочито на јасленом и млађем вртићком узрасту, када дете није у стању да се јасно вербално изрази. На тај начин смо настојали да подржимо дететову посвећеност учењу кроз игру, сарађујући са породицама у томе.

Наша **мисија** је да стварамо услове који емитују добродошлицу породицама и да омогућимо остварење потенцијала сваког детета, тако да учи интегрисано, кроз доживљај и сопствено искуство у игри, заједно са својим вршњацима и одраслима, осећајући се при томе срећно и испуњено.

Визија нам је да будемо предшколска установа која омогућује што чешће игре и учење кроз истраживање напољу, на ваздуху... изван вртића; да се развијамо као установа која остварује принципе ненасилне комуникације у односима између свих у вртићу, омогућујући сваком детету да буде на себи својствен начин компетентни сарадник одраслима у решавању питања која се њих тичу; да заједно са породицама и нашом локалном заједницом дајемо подршку дечјој добробити у складу са Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“.

Културу наше установе је посебно обликовало развијање односа међу запосленима, и нарочито са децом – у духу ненасилне комуникације, што је изградило одређене вредности које негујемо, као што су: самопоштовање без поређења са другима, проактиван приступ и ослањање на сопствене снаге, отвореност духа без суђења, усмеравање пажње на оно што можемо сада и овде, отвореност за учење и узајамност у учењу, активно слушање и захтев изражен језиком позитивне акције, сазнање о себи кроз размену са другима, значај игре и игровност у приступу, недирективност у васпитању, ангажовање свих потенцијала – и леве и десне хемисфере мозга, и нарочито да је све много вредније и лакше ако је љубав у основи свега што радимо. Међутим, јасно је да континуиране промене које јесу саставни део живота, захтевају да се на достизању ових вредности непрестано ради, тако да оне јесу и део наше визије.

На основу свега наведеног у вези културе наше установе уверени смо да: *Дете учи у свакој ситуацији, и обликује се – постаје – кроз начин свога живљења.* То је наш **мото**.

2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

а) Васпитно-образовни програм рада са децом као израњајући програм заједничког живљења

У складу са Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“ сагледавамо холистичку природу развоја уопште, што значи да је целина увек много више од простог збира својих делова, па самим тим у нашем раду са децом препознајемо целовитост процеса неге, васпитања и образовања. На основу тога следимо **општи циљ Основа програма – подршку дечјој добробити као циљ и Предшколског програма наше установе.**

Овај циљ нашим програмом настојимо да остваримо тако да формирамо средину у којој се свако дете осећа сигурно, прихваћено и задовољно. Стварамо услове у којима је у процесу дететовог осамостаљивања могуће остваривање и развијање свих његових потенцијала,

полазећи од искуства које у тај процес свако појединачно дете уноси, са приликом да своја искуства проширује – и то на начине који су израз његове природе: игром, откривањем, истраживањем... у планираним ситуацијама учења, као и у животно-практичним ситуацијама, у вртићу и изван њега - у локалној средини, у заједничком живљењу са вршњацима и одраслима, јер деца уче у свакој ситуацији.

Подршка дечјој добробити подразумева и грађење слике о детету: да је дете биће игре, посвећено учењу, јединствено и целовито, креативно, компетентно и да је активан учесник заједнице – што све заједно доприноси нашем програму.

Осим тога, јасно је да деца унутар наше установе живе у различитим окружењима, да се њихов раст и развој, њихово учење кроз игру и истраживање одвија у различитим контекстима које имају наши вртићи/објекти – како у граду, тако и у селима – због чега програм нашег васпитно-образовног рада са децом има велику разноликост: Он је другачији у „Звончици“, у „Сунцу“, на „Руском двору“, у „Чаролији“, другачији у Кукујевцима, Ердевику, Беркасову, или у било ком другом вртићу од 15 села наше општине.

Програм рада са децом је још одређен и различитим специфичностима сваке појединачне теме/проекта које су другачије у свакој васпитној групи деце. Јер, теме/пројекти јесу продубљено истраживање деце и одраслих којим се они баве на најразличитије могуће начине: у зависности од дечјег узраста, од заокупљености и заинтересованости нечим што може да изрони из њихове игре, или из њиховог искуства и доживљаја у одређеним актуелним догађајима из породице, или у вртићу... Повода за истраживање има безброј, у мноштву дететових доживљаја у различитим животним ситуацијама, од којих васпитач бира ону ситуацију коју препознаје као добру за дечје delaње, учење, за своје и дечје истраживање. На такву ситуацију васпитач даје одговор у виду провокације, којом подупире, или проширује дечју игру и њихово даље учење, обогаћује дететово искуство и ствара прилике за даље истраживање одабране теме у оквиру започете теме/пројекта. Тако учење за децу има смисла и покреће њихову запитаност, радозналост, истрајност... ослања се на дететове диспозиције за учење.

Овакав приступ захтева и специфично планирање рада са децом, које је сукcesивно, израњајуће, као и сам програм. Јер, ако се деца и васпитач баве неком темом тако да је истражују, продубљују своја сазнања о њој – у игри, у планираним ситуацијама учења, у животно-практичним ситуацијама, онда није могуће до краја испланирати процес који се ту одвија. Истраживање само по себи претпоставља да нам сваки следећи корак зависи од претходног...

А своје увиде, открића, сазнања, начине учења, своја заједничка истраживања... васпитач и деца заједно бележе на паноима, панелима, кроз инсталације у простору, како би све било доступно и деци, и њиховим породицама, и другим колегама за рефлексију сопственог рада. На крају све остаје забележено у оригиналном наративном запису, причи о теми/пројекту, коју васпитач пише након прославе заједничког учења.

Због свега што је наведено васпитно-образовни програм нашег рада са децом јесте израњајући – он је програм нашег заједничког живљења, и као такав се развија и чини реални програм наше установе. Оно што је заједничко у свој тој различитости јесу **принципи развијања реалног програма на које се ослањамо, и који су видљиви у ситуацијама дечјег учења**. То су: **принцип усмерености на односе, принцип животности, интегрисаности, ангажованости, аутентичности и партнерства**.

б) Понуда програма и услуга

У оквиру делатности установе реализују се различити облици рада са децом:

- Целодневни боравак – за децу од 1- 3 године у трајању од 11 часова
- Целодневни боравак - за децу од 3 године до поласка у школу у трајању од 11 часова
- Полудневни боравак – за децу од 3 године до поласка у школу у трајању од 4 сата

Програми који се рализују са децом

Осим програм Нових основа ПВО „Године узлета“, реализују и следећи редовни порограми:

Вртић по мери детета - Савремени концепт образовања

Програм се занива на савременом концепту образовања, који уважава дете као активно, интерактивно и креативно биће. То подржава подршку дечијој иницијативи, спонтаности и истраживачком понашању детета, као и схватању игре као посебног учења детета. У установи се примењује од 2009. године када је инклузивни програм у нашој земљи законски регулисан.

Циљ програма

Циљ програма је да се прилагоди сваком детету, и да се посебно деци са сметњама у развоју, омогући што квалитетнији живот у вртићу и обезбеди подршка остваривању њихове добробити.

Кроз игру и дружење са другом децом, децаса сметњама у развоју, уче о себи другима, упознају своје окружење, сагледавају различите ситуације, усвајају језик и и развијају способности интеракције.

Активности које се дешавају у вртићу подстицајне су за развој комуникације и омогућавају усвајање социјалних вештина. Вештине и знања се стабилизују уз мање интервенције него када се деца налазе само у окружењу одраслих.

Васпитачи и родитељи су активни партнери у процесу подршке развоју и учењу детета.

Начин реализације

Сви учесници програм се припремају за реализацију инклузивног програма. И васпитачи и родитељи и деца из групе и деца са сметњама у развоју. Максимално је двоје деце са сметњама у развоју укључено у једну инклузивну групу. Програм рада је идентичан као и у осталим васпитним групама. Предност се даје планирању по пројектима и просторним целинма које су опремљене разноврсним материјалима.

Специфичности за инклузувне групе су индивидуални образовни планови (ИОП) који се израђује за децу са сметњама у развоју, а организују кроз игру, тако да остала деца из групе из групе не запажају да се са том децом нешто посебно ради. А често се и сама укљујчују у активност.

Подршка се базира на очуваним потенцијалима детета и дозира се корак по корак, како би дета доживавало успех, што на њега делује мотивационо. Обухваћене су области: учење и како учи (сазнајни развој, моторика, интересовања, вештине и начин функционисање), комуникационске вештине (развој говора), социјалне вештине, самосталност и брига о себи и утицај спољашњег окружења на учешће развој и учење.

Заступљен је тимски рад, што значи да је за свако дете са сметњама у развоју формиран тим, који чине родитељ, васпитачи детета и стручни сарадници. Они заједнички осмишљавају и реализују индивидуалне планове подршке за дете.

Васпитачи немају улогу терапеута, нити, осим у изузетним ситуацијама раде индивидуално са дететом. Стимулативни програм за дете уклопљен је у дешавања у групи и у њему учествују и друга деца. Родитељи, према својим могућностима, додатно подстичу

дете код куће и воде га, према потребама, на индивидуалне третмане код специјализованих стручњака.

Евалуација

Сваки ИОП-тим израђује индивидуални план подршке за дете са сметњама у развоју, прати и евидентира његов напредак и предлаже даљу подршку. За одређивање тренутног статуса детата и његовог напретка користе се чек листе, социграми и скале процене напредовања и развоја. Важно је одржати континуитет у подстицајима и флексибилно разговарати у ситуацијама скокова или застоја.

За сагледавање ефекта инклузивног програма у Установи делује програмски актив и тим.

Подршка деци и породици прилагођавање на вртић

Програм подршке деци и породици током периода адптације у јаслицама и вртићу, развија се у Установи, првобитно у јасленим групама, од 2006/2007 године, да би временом прерастао у редован програм, који се примењује у свим узрасним групама, за свако новоуписано дете.

Током година обезбеђена је подршка и стручна едукација кроз акредитоване програме: Индивидуализација – одговор на аутентичне потребе и могућности предшколског детета, Изазови родитељства, Вртић као база емоционалне сигурности -јачање капацитета за социо-емоционални развој детета.

Теоријски основ

Адаптација, као прилагођавање на промену, при поласку у јаслице и вртић, представља велики изазов за дете и његову породицу. Потребна је адекватна припрема и подршка да би дете успешно разрешило своју кризу. Од начина на који она буде разрешена зависиће и даљи ток психофизичког развоја детета.

Програм се заснива на теорији афективне везаности. Подразумева активно учешће родитеља у подршци детета током адаптације, јер родитељ је за дете база сигурности и природна спона између непознате и познате средине.

Програм је у суштини усаглашен са принципима развијања реалног програма који су дефинисани Новим основама програма,

Принцип усмерености на односе – васпитач уважава тако што током адаптације ствара подржавајуће физичко и социјално окржење, обезбеђује сигурност, безбедност деци уз присуство и учешће родитеља у њиховом животу у јаслицама и вртићу.

Принцип животности – васпитач уважава тиме што заједништво деце и одраслих, стварање прилика за заједничко учење, кроз смислене активности које организује током боравка родитеља у групи.

Принцип интегрисаности – васпитач уважава јер ствара прилике за учење, тако што омогућава деци, понуду разног сензорног и другог погодног, материјала да самостално, уз подршку одраслог у заједници са другом децом, истражују, баратају материјалима и доживљавају нова искуства.

Принцип аутетичности – васпитач уважава кад поштује интегритет, различитост и посебност сваког детета и његове породице. Овај принцип подразумева индивидуални приступ сваког детета и његове породице. Овај приступ подразумева индивидуални приступ сваком дејству у периоду адаптације и током његовог укључивања у вршњачку заједницу.

Принцип ангажованости – васпитач уважава кад подржава учење кроз његову сопствену активност, тј. ангажованост, иницијативу и креативно изражавање, што се томом адаптације остварује кроз подршку родитеља.

Принцип партнериства – васпитач уважава кад узме у обзор перспективу деце и породице, кад током адаптације развија партнериство са родитељима и укључује их у активност васпитне групе.

Циљеви програма

- Олакшати период адаптације и очувати детеово ментално и физичко здравље
- Успоставити сарадњу и партнерски однос са породицом, и унапредити родитељске компетенције

Организација и реализација

Свако дете, које први пут полази у вртић и одваја се од породице има право на адекватну адаптацију. Први корак је информисање родитеља о значају адекватно изведене адаптације за здрав психофизички развој детета, као и важности улоге у том процесу.

Следи оснаживање родитеља кроз тематске радионице и родитељске састанке, како би били сигурни у подршку детета. Потом се организују у договору са родитељима, заједнички боравак детета и родитеља у вртићу, према исткуствено повереном плану активности и временској динамици. Родитељи се током боравка активно укључују у рутине, игре и заједничке активности с децом.

За све то време, васпитачи настоје, кроз размену и комуникацију са родитељима, да створе темељ за развој партнериства са њима. Они су свесни, да поверење које од родитеља стекну, непосредно упознајући вртић и особе које у њему раде, док бораве са дететом у групи је најбоља гаранција даће пружити потребну подршку, што ће олакшати адаптацију.

Програм подразумева индивидуални приступ детету и поступност у очекивању од њега. Дужина боравка детета са родитељем увртићу у првим данима је скраћена и зависи од адктивних капацитета детета, за старију децу потребно је неколико дана, а за децу јасленог узраста до две недеље. Важно је да дете током боравка у вртићу и заједничким активностима са вршићима и родитељима, разуме и доживи вртић као добро и безбедно место, где је оно добродошло, где ће се водити рачуна о његовој добробити, где ће му васпитачи пружити сигурну базу из које ће кренути у истраживање и освајање нове средине. Програм се организује за свако дете које први пут полази у вртићу и одваја се од породице, и траје онолико колико је детету потребно да прихвати промену и почне да се осећа сигурно и прихваћено у новој средини.

Ефекти примене програма

Оснажени родитељи, који активно учествују у процесу адаптације, брже развијају поверење у Установу, а деци са више смирености и сампоуздана пружају подршку. Избегнуте су или смањене негативне последице по дејцији психофизички развој. Евидентан је позитиван утицај на развој социо-емоционалних вештина детета, развој говора и самосталности.

Унапређују се компетенције родитеља, обогаћују репертоар игара и комуникације родитеља. Остварује се бржа и лакша емотивна стабилност детета. Сигуран и самопоуздан родитељ, који разуме и прихвата своју улогу у адаптацији је оптимална подршка детету у решавању развојне кризе. Улаагање у родитеље се вишеструко исплати, јер они су најбитнији чиниоци успешне адаптације.

Евалуација програма

У евалуацији програм примењују се протоколи за праћење адаптације деце, дејцији портфолијо, упитници и анкете за родитеље и сл.

Реализатори

Програм реализују медицинске сестре васпитачи и васпитачи у свим узрасним групама, за свако дете које , с поласком у јаслице и вртић, које се први пут одваја од своје породице.

Програм интервенције и превенције говорних тешкоћа

Програм планског подстицања и развоја говора у Установи се реализује и има за циљ смањење развојних тешкоћа у развоју говора, све присутних код деце. Најчешћи облици говорне патологије код деце су: поремећај артикулације, поремећај ритма и темпа, поремећај пажње, оштећење слуха, оштећење вида, развојна дисфазија, моторна незрелост, закаснели говорно-језички развој, успорени психофизички развој, церебрална парализа и елективни мутизам.

Контекст

Комуникативна функција језика и говора све више губи водећу улогу у комуникацији. Потиснута је другим облицима који су упрошћени и брзо се усвајају и сима су доступни. Евидентно је да нагли технолошки развој осим погодности, носи и бројне замке. Уколико је дете у периоду сазревања нуролошких структура, кад је најпријемчивије за развој говора, богато говорно подстицајно, оно брзим корацима напредује у развоју говора.

Због мањка спонтаног излагања живој речи, непосредној комуникацији и интеракцији, које су на раном узрасту неопходнеза говорно-језички развој, потребно јесистематски појачавати говорну стимулацију детета и припремити поуздану стратегију стимулације говорно-језичког развоја у периоду осетљивости за говор, тј. у предшколском периоду.

То подразумева превентивне активности с дететом, родитељима и васпитачима. Родитељ и васпитач се оснажују у улози подршке остваривању персоналне делатности, делатне и социјалне добробити детета, тј. у подршци развоју комуникативних вештина детета и употреби говора у функцији комуникације.

Схватање детета

Дета је јединствена особа, која има своја права, интересовања и искуства. Особа чија добробит зависи од односа са блиским особама. Савремена истраживања раног детињства и образовања указују постојање индивидуалних разлика међу децом, потврђују да деца у том периоду доживљавају најбржи раст и развој због чега је неопходно стручно праћење промена. Сваки узраст у оквиру предшколског детињства има своје специфичности и вођење рачуна о свим специфичностима, коаиндивидуалним карактеристикма детета, услов је успешног васпитно-обрзованог рада и превенирања говорних сметњи.

Циљ програма

Програм превенције говорних тешкоћа има за циљ пружање подршке деци и родитељима. Подршка родитељима и васпитачима у остваривању доборбити за дете а посебно у комуникацији са вршњацима и одраслима.

Осим тога програм подразумева и различите интренције у виду говорно-логопедске стимулације.

Циљ програма је и подршка васпитачима да код деце препознају тешкоће у развоју говора, да планирују говорне игре и актиности у групи. Такође подршку родитељима за

примену једноставних вежби и техника које стимулишу механизме за говор у кућним условима.

Програм пружа подршку родитељима у освешћивању евидентних тешкоћа детата и успостављању партнериских односа са васпитачима.

Циљна група и начин реализације

Програм је усаглашен са Новим основама програма „Године узлета“, превентивне говорне активности осмишљава и реализује стручни сарадник логопед, а пружа подршку и оснажује васпитаче и медицинске сестре васпитаче. Намењен је за рад са децом предшколског узрасата која су уписана у вртић. Програм се реализује кроз различите методе игре и подршке, подстицање развоја говора код деце, логопедским третманима, говорним радионицама кроз индивидуални и групни рад са децом.

Евалуација програма

За евалуацију програма користе се свеске деце, индивидуални планови подршке, портфолио детета, помоћу мерних инструмената, разговори са родитељима, васпитачима и медицинским сестрама васпитачима.

У вртићу растемо здраво - програм за очување и усвајање здравих навика

Програм је конципиран и развијан у свакодневном животу у вртића и у складу је са новим основама програма „Године узлета“. Реализују га сестре у превентивно здравственој заштити у сарадњи са Домом здравља Шид и Црвеним крстом Шид. Здравствене теме се обрађују кроз интересантне активности и игре, са мноштвом очигледних средстава, слика, апликација и модела у трајању од 20 до 30 минута.

Циљ програма

- Здравствено просвећивање
- Развој здравих навика
- Развој нервног системакроз физичке активности
- Брига о физичком и менталном здрављу
- Усвајање знања о људском организму- чула, органи, системи
- Обележавање Светског дана здравља, срца, хране, бубрега, физичке активности.....

Начин реализације

У раду са децом се примењује метод игре, разговор-дискусија, истраживање и презентација. У зависности од актуелних дешавања у вртићу, пројекта који се реализују у групама с децом и заинтересованости родитеља, теме и динамика реализују се и прилагођавају сваком вртићу и васпитној групи.

Планиране теме

- Здрава исхрана
- Делови тела, унутрашњи органи,чула
- Систем за дисање
- Посета зубара и начин прања зуба
- Зашто је бављење спортом здраво за тело
- Спортске активности

- Хигијена тела
- Све о људском телу

Екологија у вртићу

Еколошки програм за децу предшколског узраста, са мноштвом различитих активности се реализује у нашој установи. Програм је намењен деци различитих узраса и остварује се у целодневном и полуодневном боравку.

Циљеви програм

- Развијање свести и личне одговорности за бригу о животној средини
- Учешћу деце у уређењу, неговању и чувању простора вртића и дворишта
- Развијање свести о важности здраве исхране
- Развијање еколошке свести о очувању природе
- Развијање свести деце и родитеља о важности штедње енергије – кроз откривање, истраживање, експериментисање
- Приближавање деце природи кроз боравак деце у природи
- Развијање свести о потреби управљања отпадом – кроз указивање на врсте отпада и ново коришћења односно рециклаже
- Обележавање значајних датума дан планете земље, дан екологије, вода.....

Начин реализације

Програм се раеализује у свим вртићима, који се определе за учешћеу појединим пројектима, програмима и активностима.

Динамика рад је специфична, реализација појединих активности зависи од годишњих доба, типа активности и карактеристика програма и пројектима који припадају. Током године скупља се у вртићима разноврстан отпадни материјал. Сваки вртић у договору са децом и родитељима, добијена средства сваки вртић користи за своје потребе.

Брига за децу је зајденичка одговорност

Програм подршке деци и породици у нашој установи реализује се од октобра 2019. Програм се реализује заједно у партнерству са Опшином ШИД, Црвеним крстом, Центром за социјални рад и Домом здравља уз подршку Министарства МНПТР кроз пројекат „Инклузивно предшколско васпитање и образовање“.

Циљ програма

Циљ програма јесте унапређење координације и сарадње релевантних учесника у пружању холистичких и квалитетних предшколских услуга (укључујући и оне у области здравствене заштите, здраве исхране, раног откривања промена у понашању и заостајања у развоју и стимулације и учења у периоду раног развоја) родитељима и деци од рођења до узраса од 6,5 година, с нагласком на оне из најосетљивијих друштвених група.

Циљ је схватање детета као особе и носиоца права са посебним интересовањима и искрствима, чија добробит зависи од односа са блиским особама и од настојања заједнице да обезбеди могућности за доступно и разнолико васпитање и образовање; усаглашеност са основама програма предшколског васпитања и образовања и допринос унапређивању квалитета предшколског васпитања и образовања; неговање игре као аутентичног начина изражавања и учења детета предшколског узраса; уважавање, јачање и подржавање

васпитно–образовне улоге породице; уважавање различитости и посебности деце и њихових породица и поклањање посебне пажње развојним потенцијалима деце, квалитетно укључивање деце предшколског узраста у даље образовање и друштвену средину кроз интеракције са децом различитих узраста и са различитим особама; концепцију отвореног система предшколског васпитања и образовања, актуелним истраживањима, савременим технологијама, облицима и начинима рада и континуираном унапређивању праксе предшколског васпитања и образовања.

Специфилни циљеви

- Унапређење доступности предшколских услуга за децу из осетљивих друштвених група
- Правичност, допринети остваривању једнаких могућности за учење и развој деце из осетљивих друштвених група
- Обезбеђивање подршке породицама за развој родитељских компетенција
- Јачање капацитета институција и организација у ЈЛС за пружање услуга деци и родитељима из осетљивих група

Начин реализације

- Информативно едукативна кампања о значају предшколског образовања и васпитања
- "Дан отворених врата" и радионице зародитеље и децу.
- Диверсификовани – посебан програм играоница
- Информативно едукативна кампања о здрављу, здравственој заштити и хигијени деце у узрасту од 0 до 3 године
- Анализа социјалних потреба материјално угрожених породица са децом између 0 и 6,5 година
- Израда акционог плана инклузивног предшколског васпитања и образовања деце из материјално угрожених породица..

Ефекти примене програма

- Повећан обухват деце из материјално угрожених породица предшколским програмом и новим програмима и услугама у оквиру предшколског образовања и васпитања.
- Унапређене могућности материјално угоржене деце за здравствену заштиту, учење и рани развој, кроз развој нових и допунских садржаја и активности.
- Унапређене родитељске компетенције, посебно очева деце из материјално угрожених породица, за здравље, негу и рани развој деце.
- Унапређени и успостављени нови капацитети установа и организација за подршку раном развоју деце од 0 до 6,5 година.

Установа са циљем прилагођавања специфичним потребама деце и породице организује и друге програме, облике рада и услуга, у складу са статутом установе, предшколским програмом и развојним планом, уз сагласност оснивача остварује још и:

- 1) Клуб родитеља деце којима је потребна додатна подршка;
- 2) Педагошке вечери за запослене који раде са децом организоване повремено по актуелним темама;
- 3) Организовање екскурзија излета и наставе у природи за децу полазнике ПУ;

в) Физичко окружење као димензија програма

Простор – трећи васпитач

Реални програм предшколске установе је одређен контекстом у коме се развија, а тај контекст чине структура и култура Установе, као и сваког вртића посебно, затим – одрасли који су у вртићу, дечје породице, локална заједница у којој се налази сваки вртић, дечји вршњаци и посебно простор вртића. Дакле, простор уређен тако да подржава интегрисано дечје учење, што значи организовање физичке средине у форми просторних целина – јесте део реалног програма сваког појединачног вртића наше Установе.

Деца која су у вртићу у целодневном боравку – долазе у вртић до 7.30 сати. Врата се закључују у 7.30 сати. Доручак је у трпезарији, за сву децу – осим најмлађих јасленца, до 9.00 сати, а ручак је од 10.30 до 13.00 сати. Сва деца, осим шестогодишњака, имају дневни одмор после ручка...

У полуудневном боравку деца су у вртићу од 8.00 до 12.00 сати, а у поподневним групама од 13.00 до 17.00 сати. У полуудневном боравку деца имају ужину око 9.30, односно поподне око 14.30 сати.

Сва је ова сатница орјентациона, и у зависности од вртића до вртића више или мање прилагодљива другачијим околностима. Ипак, одступања су спорадична, иако нова концепција захтева више флексибилности у временској организацији програма. Ово је примарно условљено односима међу свим запосленима унутар сваког вртића, као и културом којом се у сваком поједином вртићу промовишу одређене вредности.

Вртић „Сунце“ – језгро промене

У вртићу је организован целодневни боравак деце.

Расположиви простор у вртићу „Сунце“

- Улазни хол
- 7 радних соба
- 5 купатила са тоалетима за децу
- 1 купатило са тоалетима за одрасле
- 1 сала
- 1 канцеларија
- Атријум у средини
- Двориште из два спојена дела
- 1 трпезарија са малом кухињом (Храна се у вртићу не кува, него се само послужује.)
- 1 магацин за храну
- 1 котларница
- 1 соба за сестру у превентиви
- 1 простор за спремачице
- 2 ходника
- 3 улаза у вртић, 1 главни, 1 из дворишта и 1 службени

Добре стране простора у вртићу „Сунце“	Развијање реалног програма посредством простора
• Мали вртић. • Цео вртић је у приземљу. • Кружни распоред просторија око атријума	• Могуће је безбедно кретање све деце у целом вртићу. • Организоване су просторне целине у свим собама за децу.

• 6 соба са купатилом за децу уз собе • У собама су ниске полице. • Двориште ограђено бедемом са елементима и реквизитима за игру • Двориште има одвојен део за децу јасленог узраста	• Просторне целине се трансформишу и преобликују зависно од тема/пројектата који се остварују у свакој поједињој васпитној групи. • Простор је одређен документовањем процеса дечјег учења, путем паноа и панела.
Недостаци и изазови у квалитету простора вртића „Сунце“ • Уски ходници у којима су вешалице и ормарићи за дечју одећу и обућу уз једну страну зида ходника • Једна радна соба прилагођена од некадашње канцеларије, мала, удаљена од купатила, у самој близини трпезарије • Недостатак простора за састанке практичара • Недостатак простора за складиштење заједничког материјала	Тражење решења за развијање реалног програма у контексту „Година узлета“ • Максимално коришћење зидова за паное и за панеле. Од инсталација могуће је израђивање висећих мобајла, као и вишенаменских интерактивних табли у дечјој висини на другој страни зида. • Омогућавање деци да заједно са васпитачима развијају тему/пројекат у соби и изван собе. Изградњом новог вртића – један број деце би био у том новом вртићу, па ће овој соби бити могуће вратити намену канцеларије • Заједничко реорганизовање простора у сали у вишенаменски простор, који омогућује: – складиштење материјала – уношењем већег броја отворених полица за ту намену, – састанке практичара уношењем великог стола и столица за одрасле, , заједничких апарат за цео вртић (фотокопир-апарат, штампач, видео-пројектор, платно, графоскоп, епископ... и др.) – функцију простора за децу са креирањем више просторних целина уношењем различитих средстава и материјала који то омогућују – са нагласком на сензорно-перцептивним и кинестетичким активностима, са подстицајима за симболичко, а такође и за визуелно изражавање...

Вртић „Звончица“ у коме је смештена управа Предшколске установе

У вртићу је организован целодневни боравак деце.

Расположиви простор у вртићу „Звончица“

- 3 улаза у вртић
- Главни улазни хол
- Споредни улазни холић
- 2 ходника – 1 у приземљу и 1 на спрату
- 1 отворене степенице до спрата
- 7 радних соба у приземљу
- 1 сала на спрату
- 1 соба за сестру у превентиви у приземљу
- 1 соба за васпитаче у приземљу
- 4 купатила са тоалетима и 1 купатило са тушевима - за децу у приземљу
- 2 купатила/тоалета за одрасле на спрату
- 1 купатило са тушем за одрасле – у приземљу
- 5 канцеларија на спрату
  - 1 канцеларија за 2 главна васпитача и за састанке
  - 1 канцеларија за помоћника директора
  - 1 канцеларија за директора и за састанке
  - 1 канцеларија за правника, шефа рачуноводства и службеника за јавне набавке
  - 1 канцеларија за административног службеника
- 1 канцеларија за референта противпожарне заштите - у приземљу
- 1 просторија за архиву на спрату
- 1 трпезарија са малом кухињом (Храна се у вртићу не кува, него се само послужује.)
- 1 тавански простор
- Подрумске просторије
  - спремиште
  - простор за помоћно особље
  - котларница
  - вешерaj
  - магацин
- Двориште

Добре стране простора у вртићу „Звончица“	Развијање реалног програма посредством простора
• Вртић са малим бројем група • Све су радне собе у приземљу. • Двориште ограђено бедемом • У собама су ниске полице. • Постоје простори за састанке • Постоје простори за складиштење средстава и материјала за цео вртић	• Могуће је безбедно кретање све деце у приземљу вртића, и у дворишту. • Просторне целине у радним собама се трансформишу и преобликују зависно од тема/пројеката који се остварују у свакој поједињој васпитној групи. • Простор у собама је одређен и документовањем процеса дечјег учења, путем паноа и панела. • Омогућено је састављање тима и заједнички рад на припреми материјала и средстава за рад васпитача са децом

Недостаци и изазови у квалитету простора вртића „Звончица“	Тражење решења за развијање реалног програма у контексту „Година узлета“
• Радне собе су веома мале • Уски ходници са ормарите за дечју одећу и обућу уз једну страну зида ходника, па је простор на зидовима са те стране – недоступан деци • Мали хол на улазу • Сала на спрату • Двориште је мало, бетонско, без хлада	• Организовање малог броја просторних целина (3, а највише 4) у радним собама, са лаким преградама, које тек назначују поделе у простору. • Максимално коришћење зидова за паное и за панеле са супротне стране. Од инсталација могуће је израђивање висећих мобајла, као и вишенаменских интерактивних табли у дечкој висини на другој страни зида. • Преобликовање хола у вишенаменски простор, са кутком за родитеље – у којем су основне информације о програму, као и са простором за дечју игру и истраживање посебно сипкавим материјалима (песак, гриз... и сл.) • Потребна помоћ одраслих деци, нарочито ако су јасленог узраста, за пењање уз степенице и силажење низ њих. • Ово је изазов за који је потребна заједничка акција локалне средине, породице и вртића, а подразумева креирање одређених просторних целина на отвореном, заједничких за све групе у вртићу, са бар две надстрешнице...

Вртић „Руски двор“ – у старом здању зграде Руског двора

Дечји вртић у овом великом и старом здању користи само један мали део простора, који је природно одвојен од других делова зграде, и који нам је русинска црква одобрila за коришћење, уз одговарајућу надокнаду.

У вртићу је организован целодневни и полуудневни боравак деце.
Расположиви простор у вртићу „Руски двор“

- 1 улаз у вртић
- Главни улазни ходник
- Мало предсобље у приземљу испред радне собе
- Затворене степенице до 1. спрату
- 1 мало предворје на спрату
- 4 радне собе
  - 1 соба у приземљу
  - 3 собе на спрату
- 1 купатило са тоалетом за децу
- 1 тоалет за одрасле на спрату
- 1 мала трпезарија на спрату (Храна се у вртићу не кува, него се само послужује.)
- Двориште

Добре стране простора у вртићу „Руски двор“	Развијање реалног програма посредством простора
- Мали вртић у прекрасној згради, која се дојми попут дворца, са дивним подовима, лучним сводовима, старинским вратима и прозорима... које је све недавно реновирано. - У собама су ниске полице.	- У овом простору постоје предуслови за достизање естетских вредности, што није у сваком простору лако. - Просторне целине у радним собама се трансформишу и преобликују зависно од материјала и тема/пројекта који се остварују у свакој поједињој васпитној групи. - Простор у собама и заједничким унутрашњим просторима је одређен и документовањем процеса дечјег учења, путем паноа и панела на зидовима
Недостаци и изазови у квалитету простора вртића „Руски двор“	Тражење решења за развијање реалног програма у контексту „Година узлета“
- Мале радне собе. Од 4 собе, само једна има одговарајућу површину. - Мали хол на улазу и затворене степенице - Предворје на спрату је заједнички унутрашњи простор свих група - Велико травнато двориште испред вртића, које није дозвољено преуређивати, тако да се деца у њему играју углавном игара које им омогућују кретање на ваздуху.	- Организовање малог броја просторних целина у радним собама, са лаким преградама, које тек назначују поделе у простору. - Максимално коришћење зидова за паное и за панеле. - Могуће је обликовање предворја у вишенаменски простор, са кутком за родитеље – у којем су основне информације о програму, као и са простором за дечју игру и истраживање у духу Т/П. Осим паноа, панела и инсталација као начина документовања програма који би могли бити изложени у овом предворју, ту су смештене и зидне вешалице и орнарићи за дечју одећу и обућу. И још: у предворју је могуће састајање тима и заједнички рад васпитача на припреми материјала и средстава за рад са децом - За инспиративније игре деце на отвореном, у овом дворишту, могућа је промишљена примена одређених покретних средстава и материјала, који се након примене склањају...

Вртић „Чаролија“ – највећи вртић у Шиду

У вртићу је организован целодневни боравак деце.

Расположиви простор у вртићу „Чаролија“

- 2 улаза у вртић
- Главни улазни хол
- Споредни улазни холић

- 2 широка и светла ходника
  - 1 ходник у приземљу из два дела у односу на степенице и главни улаз
  - 1 ходник на спрату из два дела у односу на степенице и са по једном пространом нишом на свакој страни ходника
- 1 отворене степенице до спрата
- 7 радних соба у приземљу
- 4 радне собе на спрату
- 1 сала у приземљу
- 3 канцеларије у приземљу
  - 2 канцеларије за 3 стручна сарадника
  - 1 простор за сестру у превентивној здравственој заштити
- 1 канцеларије на спрату:
  - 1 канцеларија за васпитаче и руководиоца радне јединице
- 2 гардеробе за васпитаче - у приземљу и на спрату
- 4 купатила са тоалетима за децу, два на спрату, а три у приземљу, равномерно доступна деци у групама
- 3 тоалета за одрасле у приземљу
- 2 тоалета за одрасле на спрату
- 1 вешерај у приземљу
- 1 просторија за одлагање у приземљу испод степеница
- 2 трпезарије (мала и већа) са великим кухињом у којој се припрема храна за све вртиће целодневног боравкау Шиду, Кукујевцима и Ердевику
- 1 лифт за храну
- Котларница
- Део хола испред степеница у приземљу
- Тераса испред једне радне собе у приземљу
- Двориште

Добре стране простора у вртићу „Чаролија“	Развијање реалног програма посредством простора
• 10 великих, светлих радних соба. • Простран главни улаз у вртић • Сви ходници велики, пространи, широки • На спрату су две простране нишеу ходнику, са обе стране степеништа • Двориште ограђено провидном панелном оградом	• У овом вртићу је могуће креирање инспиративног простора, организовањем различитих просторних целина у радним собама, као и у заједничким унутрашњим просторима. • Намена простора и просторних целина се трансформишу и преобликују зависно од тема/пројеката који се остварују у свакој поједињој васпитној групи. • Простор у собама је одређен и документовањем процеса дечјег учења, путем паноа и панела, који у овом вртићу могу бити сасвим приступачни деци • На улазу је простор за обавештења, која треба осмислiti тако да на креативнији начин информишу о актуелностима у вртићу, као и о порукама нове концепције. • Могуће је безбедно кретање све деце у дворишту.

Недостаци и изазови у квалитету простора вртића „Чаролија“	Тражење решења за развијање реалног програма у контексту „Година узлета“
• У вртићу није предвиђен кутак за породицу • Сала вртића има реквизите и намештај са наменом за физичке активности • У вртићу није предвиђен видљиви простор за складиштење заједничког материјала и средстава • У собама су високи ормари, велики дечји столови, намештај неприлагођен вишенаменској функцији, која је неопходна за организацију просторних целина • Двориште је велико, пространо, без реквизита за инспиративне игре на отвореном.	• Потребно је кутак за породицу уредити у приземљу, у холу, где би се могао уредити простор са информацијама о актуелностима, као и о новој концепцији, све оно што би могло интересовати родитеље све деце. Овај простор треба да привлачи и дечју игру, тако да постане вишенаменски • Омогућено је саставање тима вртића у сали, дајући јој тако још једну функцију. • Заједнички рад васпитача на припреми материјала и средстава за рад са децом је могућ у овом вртићу у једном делу ходника на спрату. • Ово је изазов за који је потребна заједничка акција локалне средине, породице и вртића, а подразумева креирање одређених просторних целина у собама, као и на отвореном, заједничких за све групе у вртићу...

Вртићи у селима и при школи у Шиду

Место	Карактеристике простора у вртићима	Развијање реалног програма посредством простора
ОШ „Б.Р.“ Шид Гибарац, Бачинци Љуба Бингула Вашица Илинци Бикић до Јамена Батровци Адашевци	По једна радна соба у згради ОШ, уз могућност коришћења сале и дворишта Недостатак ниских полица и другог вишефункционалног, покретног намештаја и средстава	Захтева акције вртића у сарадњи са локалном заједницом и породицом – на преправци намештаја, као и планирањем набавке у Установи, како би се створили што бољи услови за имплементацију нове концепције
Беркасово	Једна радна соба при МК, предворје, соба као мала сала и двориште	• У овим вртићима је могуће креирање инспиративног простора, организовањем различитих просторних целина у радној соби, и у другим унутрашњим просторима.
Кукујевци	По две радне собе при ОШ, са малим ходником испред соба	• Намена простора и просторних целина се трансформишу и

Ердевик	Посебан дечји тоалет Школско двориште	преобликују зависно од тема/пројекта који се остварују у свакој поједињој васпитној групи. • Простор у собама је одређен и документовањем процеса дечјег учења, путем паноа и панела, који у овом вртићу могу бити сасвим приступачни деци • У предворју је могуће направити кутак за породицу са обавештењима, која треба осмислiti тако да на креативнији начин информишу о актуелностима у вртићу, као и о порукама нове концепције
Моровић		
Вишњићево		

3.ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ

a) Партнерство са породицом

Установи код свих практичара постоји знање о значају породице у програму рада вртића, али се принципи ове сарадње различито разумеју у различитим срединама, вртићима... Због тога је неопходно непрестано радити на обликовању и развијању партнерског односа са породицом.

- Емитовање добродошлице породици:
  - У вртићима треба обезбедити кутак за породицу, ако није могуће да постоји соба за родитеље
  - Сам улаз у сваки вртић треба да информише ко све живи у том вртићу, и шаље поруку добродошлице
  - У вртићу се препознају и емитују кроз добродошлицу културне и језичке различности породица из којих долазе деца – као израз равноправности и припадности вртићу
  - На улазу је важан и просторни план вртића, који помаже да посетиоци не лутају.
- Породица има информације о концепцији програма:
  - На састанцима са васпитачима и са стручним сарадницима,
  - У писаним брошурама, доступним родитељима,
  - У паноима, плакатима...
- Начини сарадње вртића са породицом:
  - Кроз Савет родитеља у вртићу и општини породица учествује у одлучивању о свим важним питањима Установе
  - Кроз учешће у развијању тема/пројекта којима се бави њихово дете, доприносећи тако учењу свога детета кроз непосредно учешће у његовим активностима
  - Кроз програм сарадње са родитељима „Изазови родитељства“, који доприноси развијању родитељских компетенција...
  - Кроз различите акције у вртићу
  - Као волонтер у васпитној групи
  - Као посредник у транзицији детета из породице у вртић кроз програм прилагођавања, приликом уписа детета у вртић;
  - Као учесник процеса транзиције свог детета из вртића у школу
  - У заједничком креирању програма за подршку њиховом детету, увек када и ако за то постоји потреба

- Анкетирање родитеља о њиховим потребама и очекивањима се остварује на почетку и на крају радне године
- У вртићу функционише клуб родитеља деце којима је потребна додатна подршка за међусобну размену и подршку
- Родитељи су повремено учесници као помоћ и подршка приликом заједничких излете и екскурзија са децом.
- Васпитачи свакодневно сарађују са родитељима у вртићу, најчешће приликом њиховог доношења и одвођења детета
- Васпитачи одржавају континуирану сарадњу са породицама деце из своје групе – посредством заједничке Вибер групе, на којој размењују информације о деци кроз причу о пројекту и писане поруке...
- Родитељи имају могућност за индивидуални разговор са васпитачем о свом детету и његовом функционисању у вртићу у свакој групи.
- У вртићу су добродошли и други чланови породице.
- Сарадња са породицом се документује кроз развијање реалног програма вртића, приликом планирања процеса дечјег учења... његовог праћења и рефлексије... у плановима рада васпитача, на паномима, као и у причама о теми/пројекту, које настају у васпитним групама, а утицај породице је од највећег значаја и у формирању сваког појединог дечјег портфолија.
- Специфичне тешкоће и препреке за укључивање појединих породица васпитачи превазилазе индивидуално, различито, у зависности од ситуације до ситуације.

б) Повезаност са локалном заједницом

Подрика дечјој добробити кроз сарадњу ПУ са локалном заједницом у Шиду

Сарадници нашег ПУ у локалу	Начини сарадње
5 основних школа у општини Шид, са својим подручним одељењима као партнери ПУ у ширењу концепције Основа програма. То су ОШ: ОШ „Сремски фронт“ Шид, ОШ „Бранко Радичевић“ Шид, ОШ „Сава Шумановић“ Ердевик, ОШ „Филип Вишњић“ Моровић, ОШ „Вук Караџић“ Адашевци и ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид	• Транзиција између два образовна система • Могућност вршњачког учења • Ресурси које школа има у кадру, кабинетима, средствима за рад
Галерија слика „Сава Шумановић“	• Откривање и препознавање културних вредности • Извор информација за различите теме / пројекте • Могућност коришћења простора за промовисање програма ПУ
Музеј наивне уметности „Илијанум“	• Откривање и препознавање културних вредности • Извор информација за различите теме / пројекте • Могућност коришћења простора за промовисање програма ПУ
Библиотека	• Откривање и препознавање културних вредности које омогућује библиотека

	• Извор информации за различите теме / пројекте • Могућност коришћења простора за промовисање програма ПУ
Културно-образовни центар	• Омогућавање доживљајног учења деце посредством позоришних представа за децу • Истраживање културних вредности стварањем навике гледања позоришних представа за децу • Могућност коришћења позорнице и простора КОЦ-а за промовисање програма ПУ • Могућност организовања стручних састанака, конференција, трибина... за родитеље, наставнике, учитеље и др. У простору КОЦ-а
Месна заједница Шид	• Могућност коришћења простора за промовисање програма ПУ
Фото Атеље	• Професионалне услуге – фотографисање и израда фотографија, за потребе вртића • Евентуални извор информација за неке пројекте • Упознавање са опремом
Старачки дом	• Развијање хуманистичких вредности и помоћ старим лицима
Ватрогасни дом	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Упознавање са опремом за гашење пожара
Полиција	• Ресурс за учење у животно-практичним ситуацијама • Евентуални извор информација за неке пројекте • Упознавање са занимањем
Авто-школа	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Ресурс за учење у животно-практичним ситуацијама • Упознавање са опремом
Локалне телевизије и радио-станице	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Упознавање са опремом • Могућност коришћења медијског простора за промовисање програма ПУ
Дом здравља	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Упознавање са опремом • Ресурс за учење у животно-практичним ситуацијама • Ресурси у кадру
Пошта	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Учење о начинима комуникације на даљину • Препознавање смисла писане речи
„Шидпројект“ – пројектни биро	• Евентуални извор информација за неке пројекте • Ресурс стручног кадра • Израда великих фотографија за различите потребе вртића
„Илијанум“, „Механограф“ – фирме за производњу канцеларијског материјала	• Употреба рестлова из фирме као неструктуирани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
Црвени крст општине Шид	• Развијање хуманистичких вредности кроз акције помоћи различитим корисницима из осетљивих група • Упознавање деце са волонтерским радом
„Изолирка“ Шид – производња хидро и термо изолационог	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу

материјала	• Евентуални извор информација за неке пројекте
Грађаре и стоваришта материјала	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
Трговински ланци за амбалажни материјал	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
„Викториаол“ – фабрика за производњу уља	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
„Валдом“ – фабрика за производњу пластичних цеви	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
Самосталне занатске радње	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
Специјализоване продавнице	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте
Пољопривредна газдинства	• Учење из животно-практичних ситуација • Евентуални извор информација за неке пројекте
Војводина-шуме и Национални парк „Фрушка гора“	• Употреба рестлова из фирме као неструктурисани материјал за различите намене у вртићу • Евентуални извор информација за неке пројекте • Излети, екскурзије...
Спортске установе и клубови	• Извор информација за различите теме / пројекте • Могућност коришћења простора за промовисање програма ПУ

Деца у селима окружена лепотом

Места за учење	Начини повезаности
Школе	
Археолошки трагови римског купатила, Ердевик	У школи све активности транзиције деце из једног образовног система у други.
Археолошко налазиште „Градина“ на Босуту	
Раскрснице	Подршка стручњака из различитих области приликом дечјих истраживања у оквиру Т/П којим се баве;
Апотеке	
Амбуланте	Могућност уласка васпитача са децом у места која могу допринети дечјем истраживању у Т/П;
Ветеринарске станице	
Продавнице	Прилике за добијање рестлова, некориштених средстава, а која ев. могу послужити у вртићу;
Поште	
Железничка станица Кукујевци	
Сеоска газдинства и домаћинства	
Воћњаци	Интегрисано учење, кроз истраживање

Баште – њиве	различитих тема/пројеката у спољашњем окружењу, које на тај начин постаје место учења, место за проналажење одговора на питања, али и инспирација за нова истраживања и ново проширивање дечјег искуства....
Ливаде	
Шума	
Језеро (Ердевик и Сот)	

Реке: Босут и Сава

в) Рад са децом и породицама из осетљивих група

Предшколска установа је простор демократске и инклузивне праксе, што значи да она поштује право детета на образовање кроз инклузивну праксу, којом се уважава родна, културна, здравствена и свака друга различитост, развија осетљивост на дискриминацију (родну, културну, социјалну, националну...) и посебна пажња посвећује укључивању деце из осетљивих група.

Деца којима је потребна додатна подршка су распоређена у васпитне групе са свом осталом децом, при чему се води рачуна о нормативу броја деце у групама. За свако дете које се упише у нашу Установу, а потребна му је додатна подршка, формира се стручни тим, који за њега израђује индивидуалне планове подршке, на основу праћења и посматрања дететовог функционисања у вртићу – које врши васпитач.

Општи циљ инклузивног програма:

Обезбеђивање подржавајуће средине сваком детету говором прихватања. Омогућавање развоја свих дететових потенцијала и повезивање са другом децом уз уважавање различитости свакога од њих. Стварање ситуација у којима је могуће остваривање дететових образовних потреба, које се утврђују праћењем и посматрањем детета у групи и уз помоћ његових родитеља.

Оно што је предуслов за успешан рад са децом којима је потребна додатна подршка јесте опуштајућа и прихватајућа атмосфера у групи, коју треба да продукује васпитач својим ставом. Дакле, важно је да разумемо да смо сви различити (по боји очију, косе, способностима...), а задатак професионалца је да из своје ризнице метода, поступака, игара... открије оне који ће ићи у сусрет дечјим образовним (и другим) потребама.

Ослењања на јаке стране

Битно је да се у изради индивидуалних програма за рад са децом којима је потребна додатна подршка васпитач ослања на дететове јаке стране и даље их развија. У томе су нам од помоћи родитељи и стручњаци који се најчешће већ баве дететом, и пре него што је оно дошло у вртић.

Добит коју имају друга деца из васпитне групе од припадања васпитној групи у којој је и дете на додатној подршци

Припадањем истој васпитној групи - деца на додатној подршци омогућују другој деци у групи да живе толеранцију, да развијају особине хуманости помажући онима којима је та помоћ потребна, и да заједничким дружењем заправо славе различитости међу људима.

Програм инклузије као индивидуална подршка деци

Активности	Начин	Носилац
Формирање Тима за ИО и израда његовог плана рада	Састанак Тима	Тим
Укључивање стручњака разних профила у Тим за подршку деци	Састанци са представницима ОШ „Јован Јовановић Змај“ Шид и другим стручњацима	Стручна служба ПУ

Формирање подтимова за децу на мерама индивидуализације или ИОП-а	Састанак Тима за ИО	Тим
Израда мера индивидуализације или ИОП-а за децу из осетљивих друштвених група и подела инструмената	Организовање састанака Тимова и извештавање педагошког колегијума	Мали тим сваког детета појединачно
Доношење ИОП-а за децу на основу одобрења Педагошког колегијума, као и по решењу Општинске интерресорне комисије	Извештавање на Педагошком колегијуму о дететовим образовним потребама на основу увида у ВОР	Тим ИО и координатор
Праћење остваривања ИОП-а и мера индивидуализације	Прикупљање и анализа извештаја васпитача, њиховог мишљења о постигнућима уз давање подршке васпитачу в.о. групе у којој је дете са СУР и инвалидитетом	Тим ИО
Ревизија ИОП-а и мера индивидуализације	Састанак подтима за свако дете: васпитач – родитељ – стручни сарадници	Тим ИО
Сарадња са Интерресорном комисијом	Учешће на састанцима комисије	Тим ИО и координатор
Сарадња са школом	Припрема стручне службе школе за упис деце из осетљивих друштвених група у ОШ	Стручна служба ПУ
	Формирање заједничких тимова подршке (ПУ и ОШ) у циљу остваривања транзиције деце из једног система у други	Стручна служба ПУ и ОШ, васпитачи, учитељи и родитељи деце којима је потребна додатна подршка
	Размена са стручним службама школа-информација о напредовању деце са СУР и инвалидитетом у првом разреду ОШ	Стручна служба ПУ и ОШ, васпитачи, учитељи и родитељи деце којима је потребна додатна подршка
Евалуација индивидуализованог рада са децом	Размена информација: постигнућа и проблеми	Тим за ИО

Активности за подршку родитељима

Програм рада Клуба родитеља деце којима је потребна додатна подршка

Циљеви:

- ✓ Јачање емоционалних компетенција родитеља деце којима је потребна додатна подршка
- ✓ Међусобно повезивање и подршка родитељима деце којима је потребна додатна подршка

Активности и сврха	Начин	Носилац
Размена о напредовању сваког детета код куће и у вртићу	Састанци Клуба родитеља деце којима је потребна додатна подршка	Тим за ИО ПУ
Међусобно повезивање и размена информација родитеља		
Међусобна подршка родитеља и		

активно слушање њихових осећања и потреба		
Припрема родитеља за полазак њиховог детета у школу	Оснаживање на састанцима Клуб родитеља деце којима је потребна додатна подршка и размена искустава	

Друге мере подршке родитељима:

- ✓ Подршка породицама у повезивању са различитим институцијама у локалном и ширем окружењу у циљу дететовог развоја и напретка
- ✓ Подршка деци и породици при преласку из ПУ у ОШ
- ✓ Укључивање деце којима је потребна додатна подршка у редовне васпитне групе
- ✓ Подршка породици у остваривању различитих права из области образовања, здравства и социјалних давања
- ✓ Креирање флексибилног ритма дана за свако дете
- ✓ Бесплатан боравак у вртићу деци са сметњама у развоју на основу решења интересорне комисије
- ✓ Бесплатан боравак за децу чији родитељи примају материјалну помоћ
- ✓ Бесплатан боравак трећег и четвртог детета из породице
- ✓ Излажење у сусрет посебним дијететским потребама детета због здравствених или регигијских разлога
- ✓ Могућност континуираног информисање родитеља о дететом развоју и напретку кроз различите облике сарадње
- ✓ Јачање родитељских компетенција путем индивидуалних контаката и радионица из програма „Изазови родитељства“

г) Транзиција и континуитет

У циљу обезбеђивања континуитета искуства детета из различитих животних окружења тј. нивоа васпитања и образовања, у Установи се планира процес адаптације и транзиције. Транзициони периоди се односе на ситуације кад се дете први пут уписује у јасле или вртић, кад прелази из јаслица у вртић или долази из другог вртића и када полази у школу.

Улазак у вртић

Фазе транзиције	Циљ-сврха	Активности	Носиоци задатка
Узајамно упознавање у вртићу деца-родитељи	Повећање вероватноће уписа, помажемо родитељима и детету да се осећају сигурније у вртићу	1.Упис све деце старије од годину дана, без искључења -Предност код уписа имају деца из осетљивих група 2.Индивидуални контакт са родитељима деце из осетљивих друштвених група који уписују или би требало да упишу децу у вртић	Комисија за упис деце Директор и стручни сарадници
Узајамно прихватање деца – родитељи – вртић - васпитачи	Планирање процеса прихватања/адаптације и повећање јасноће о значају и току процеса уласка детета у вртићку групу у светлу афективне везаности	Трибина за родитеље деце која први пут улазе у вртић -Састанак са васпитачима који преузимају новоуписану децу -Организовање родитељских састанака у свим васпитним групама -Први родитељски састанци у групама у које је први пут уписано дете којем је потребна додатна подршка и примена процедура за инклузију	Педагог и стр. сарадници у размени са васпит. и мед.сестрама вас. Стручни сарадници Мед.сестре-васпит.и сарадници у превен. Стручни сарадници и васпитачи
Праћење узајамног прихватања: родитељи	Олакшавање процеса и тока узајамног упознавања и	Ток процеса почетног боравка детета у васпитној групи кроз више фаза	СС у сарадњи са м.с-в и вас.

– деца – вртић – васпитачи	прихватања: деца- родитељи- васпитачи-вртић	Сарадња са Центром за социјални рад везано за подршку деци из осетљивих друштвених група	СС и директор
	Прилагођавање ВОР-а и услова деци којој је потребна додатна подршка	Израда мера индивидуализације за децу којима је потребна додатна подршка и ревизија планова у складу са постигнућима	Тим за ИО и родитељи
Узајамно прихватање деца-родитељи	Повећање компетентности родитеља и васпитача за разумевање дечјих потреба и потенцијала у јаснијем контакту са дететом	Вођење педагошких радионица за родитеље: -Презентовање дечјег портфолија- “Моћ повратне информације - Радионице из програма за родитеље „Изазови родитељства“ Радионице за васпитаче	Педагог,психолог,мед.сес. васпитачи и родитељи деце.

Прелазак детета из једне васпитне групе у другу

Фазе транзиције	Циљ – сврха	Активности	Носиоци задатка
Прелазак детета из једне васпитне групе у другу	Олакшавање процеса и тока узајамног упознавања и прихватања: деца- родитељи- васпитачи	Разговор МСВ, васп. и СС о интересовањима и посебностима сваког детета из васпитне групе које прелази у другу васпитну групу Што чешће заједничке активности деце различитих узраста.	МСВ, васп. и СС
		Дружење деце и медицинских сестара васпитача и васпитача из јаслених група са васпитачима и децом из ППГ (васпитачи који преузимају јаслене групе у наредној години)	
	Прилагођавање ВОР-а и услове деци којој треба додатна подршка	Одлазак детета са родитељем у васпитну групу у коју прелази са циљем упознавања са новим васпитачима и средином Ток процеса почетног боравка детета у всп.г. у коју је прешло кроз више фаза (прилагођавање фаза у односу на индивид.потребе детета)	Медицинске сестре васпитачи, васпитачи, родитељи, СС
		Састанаци васпитача, родитеља и СС из које прелази дете на додатној подршци са васпитачима у чију васпитну групу долази дете	Тим за ИО и родитељи

Улазак у школу

Фазе транзиције	Циљ-сврха	Активности	Носиоци задатка
Упознавање са школом	Креирање плана активности транзиције све деце из ПУ у ОШ	Састанак стручне службе ПУ и основних школа на територији шидске општине везано за креирање плана активности преласка деце из ПУ у ОШ	Стручне службе школа и вртића
	Креирање плана активности транзиције деце са сметњама у развоју и инвалидитетом из ПУ у ОШ		
Упознавање родитеља са школом	Припрема родитеља за сусрет са школом и за пружање подршке свом детету у школским условима	Вођење клуба родитеља деце са сметњама у развоју и инвалидитетом	Психолог и педагог
		Трибина за родитеље о упису детета у 1.разред и поласка у школу са представљањем школа	Стручне службе школа и вртића
Упознавање деце – будућих првака са школом	Заједнички рад школе и вртића у процесу учења вршићачко учење, упознавање учитеља са децом будућим првацима у ситуацијама у којима успешно уче и примењују своја знања, вештине и умења	Учешће ученика, наставника, учитеља у темама пројектима и у малим акционим истраживањима у оквиру тих пројеката Заједничке приредбе	Васпитачи, учитељи, наставници, ученици – по потреби и родитељи
	Упознавање деце са школом	Учешће деце из вртића у школском часу са активношћи: „Покажи шта знаш“	Учитељи будућих првих разреда и ученици школе
	Давање прилике деци да у сигурном окружењу (у вртићу) питају све што их брине или интересује у вези школе	Трибина за будуће ћаке прваке: Деца питају све што их интересује о школи и замишљају школу какву би волели.	Учитељи будућих првих разреда и ученици
Упознавање са школом	Подршка учитељима који преузимају децу у првом разреду и родитељима деце са сметњама у развоју и инвалидитетом	Појединачни састанци родитеља детета са сметњама у развоју и инвалидитетом, учитеља ОШ и СС ПУ и ОШ	Сви учесници у сарадњи
	Евалуација планова подршке за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом (1. тромес.)		
Иформисање о прошлогоди-шњој нашој деци у школи	Брига о деци у другом образовном систему	Разговори васпитача и учитеља о деци на крају 1.разреда основне школе са акцентом на сналажење деце из осетљивих друштвених група у школи	Фокус група: учитељи садашњих 1.разреда, васпитачи прошлогодишњих ППП и СС ОШ и ПУ

4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

а) Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање

Развијање рефлексивне праксе је континуирани процес преиспитивањатеоријских и властитих полазишта и сопствене праксе кроз односе сарадње, поверења и размене са колегама, породицом и децом; повезивањем са другим практичарима, истраживачима и стручњацима у покретању заједничких истраживања о питањима која су релевантна за праксу предшколске установе и која су у функцији развијања програма, у складу са концепцијом Основа.

Вртић је простор рефлексивне праксе ако се у њему:

- ✓ развијају односи засновани на поверењу, уважавању, размени и узајамној подршци.
- ✓ развија рефлексивни приступ пракси кроз стално преиспитивање теоријских и властитих полазишта и сопствене праксе у дијалогу са колегама, породицом и децом.
- ✓ покретање заједничких истраживања практичара о питањима која су релевантна за њихову праксу и у функцији развијања
- ✓ програма у складу са концепцијом Основа.
- ✓ професионално усавршавање којим се практичари оспособљавају за истраживања и критичко преиспитивање у правцу
- ✓ континуираних промена, учења и развоја.
- ✓ повезивање кроз заједничка истраживања са другим вртићима и институцијама као и различите начине планирања и остваривања хоризонталног учења и истраживања практичара;

Развој праксе

Рефлексија о рефлексивној пракси вртића „Сунце“ као припремном процесу за примену нове концепције „године узлета“

Хоризонтална размена о новој концепцији

У вртићу „Сунце“ се од новембра 2018. остваривала хоризонтална размена васпитача и педагога о новој концепцији, једном недељно (увек са првом сменом васпитача) као начин наше заједничке припреме за надолазеће промене. У фокусу нам је било расплашивање васпитача од предстојећих промена – кроз откривање њиховог смисла. Истовремено смо подизали мотивацију за саморефлексију своје праксе и њено мењање, у духу нове концепције, полако, уз подршку и учење, кроз испробавање нових начина рада, кроз мењање контекста...

Како не бисмо залутали у својој намери – своје смо увиде преиспитивали са документом „Године узлета“ (који смо сви прво преузимали са Интернета, а потом смо добили оригинал за сваког),

- ✓ Служили смо се и додатном литератуrom („Калеидоскоп“, „Где станује квалитет“), настојећи применити идеје које су нас инспирисале, у постојећем контексту.

Саморефлексију смо започели у новембру 2018. преиспитивањем односа васпитача према отвореној дечјој игри и својој улози у њој. Снимањем деце у отвореној игри настојали смо да се баци светло на њен потенцијал у процесу свеукупног дечјег учења у вртићу.

- ✓ Ово је допринело утицају и на културу нашег вртића, да групе постану отвореније за међусобну размену и за разговор о изазовним ситуацијама, а не само о примерима добре праксе...
- ✓ Хоризонталном анализом видео-снимака, са техником бацања светла на одређену проблематику/тему посредством за то искреираних инструмената, бавимо се уназад више година, а овде се показала као одличан начин за саморефлексију.
- ✓ Отворена игра је показала зависност од организације простора у којем се одвија, од средстава и материјала којима деца располажу, од односа који су већ изграђени у групи (и са вршњацима, и са одраслима)...

Мењали смо физичку средину преуређивањем намештаја, набављени су светлећи столови, ниске полице, електронски уређеји и средства за рад. Преуређено је двориште, на тај начин да су у скицирању промена учествовали сви у вртићу, служећи се и брошуром „Простори на отвореном у дечјем вртићу“.

Посвећено смо се бавили сликом о детету коју подржава нова концепција... како у игри, планираним ситуацијама учења, тако и у животно-практичним ситуацијама. Неки васпитачи су заиста прихватили дете као компетентно биће, посвећено учењу, биће игре, јединствено, креативно, као активног учесника... и били су светао пример другима да дете то и јесте, и може да буде.

Стручне посете међу установама

- У децембру 2018. смо заједно посетили вртић у Чачку (сви васпитачи вртића „Сунце“, главни васпитач вртића, представници других вртића, психолог и педагог – укупно нас 20), како бисмо видели функционисање програма на делу. Захвални смо колегама на отвореним вратима и несебичној размени свога професионалног искуства.
- У мају 2019. тим из Чачка (директор, психолог и четири васпитача) су били наши гости – и презентовали смо им почетне промене наше праксе, инспирисане новом концепцијом.
- У првом полуодишуству 2019/20. смо прошли обуку „Пројекти у предшколској установи“, Г. Ђорђевић, Ј. Крсмановић, што нам је омогућило циљано испробавање примене интегрисаног учења деце и нашег учења са децом... посредством тема/пројекта.

Рад у дискусионим групама и пре увођења нове концепције основа програма ПВО „Године узлета“ на нивоу Установе

Теме којима смо се бавили у оквиру дискусионих група: анализа функционалности садржаја изложеног у простору,

- Како можемо да се консултујемо са децом
- Како дете користи простор: Представљање скица дечјег кретања у собама деце јасленог и млађег вртићког узраста и њихова анализа
- Размена искуства у испробавању остваривања теме/пројекта са децом
- Хоризонтална анализа видео-записа из праксе посредством искреираних инструмената за анализу
- Презентовање искуства добре праксе путем паноа- о реализацији тема/пројекта заједно са децом путем
- Разговори о функционалности садржаја изложеног у простору соба и ходника

- Прикупљање фотографија из различитих ситуација у пројектима- критеријуми за избор фотографија
- Промишљање о ритму дана у вртићу
- Препознавање принципа Основа програма у ситуацијама дечјег учења представљеним фотографијама из тема пројеката

Имплементација концепције основа програма ПВО „Године узлета“

Циљ: Подршка добробити детета	
Активност	Сврха
Обезбеђивање квалитета рада и развој предшколске установе	Увођење промена у начин рада свих запослених у ПУ имплементацијом нове концепције Основа програма ПВО „Године узлета“
Обука о имплементацији концепције Основа програма ПВО „Године узлета“ – 16 сати за све практичаре у ПУ; -Обука о развијању реалног програма вртића „Године узлета“ – 16 сати за све практичаре у ПУ;	Подизање компетенција код свих практичара из ПУ који раде са децом и код медицинских сестара у превентиви – за примену Основа програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“
Обука о документовању у „Годинамаузлета“ – 8 сати за све практичаре, распоређене у 3 групе учесника обуке.	- Оспособљавање свих практичара у ПУ за примену документовања у развијању реалног програма вртића у ком раде, као редовна обука и као део Плана ширења концепције „Године узлета“
Обука за стручне сараднике СНОП	Подизање компетенција стручних сарадника за примену нове концепције ОППВО „Године узлета“
Менторска подршка вртићу језгру промене и ПУ	Развијање плана ширења примене ОП у ПУ – и Концепцијска полазишта „Године узлета“ у реалном програму дечјег вртића - Промене у простору радне собе и заједничким просторима, у складу са ОППВО „Године узлета“ - Тема-пројекат са децом у складу са принципима развијања реалног програма - Прича о теми-пројекту - Активности на ширењу примене Основа програма ПВО „Године узлета“ у ПУ
Креирање просторних целина увртићима ПУ: у собама изаједничким– отвореним из затвореним просторима	Средина подстицајна за дечји раст и развој

вртића	
Подржавање дечје отворене игре, њено проширивање и размена опроцесу интегрисаног учења у васпитним групама	Препознавање училишне природе игре и развијање теме/пројекта за планиране ситуације учења у дечјим групама
Снимање инсерата из живота деце и васпитача у вртићу и други начини документовања	Бележење значајних тренутака из живота вртића, као облик документовања за рефлексивну размену са колегама и са родитељима деце
Развијање реалног програма рада у вртићима	Креирање вртића као места подстицајног за развој дечјих потенцијала
Учешће породице у дечјем учењу посредством тема/пројеката	Учешће породице у животу вртића и њихова подршка променама
Креирање заједнице која учи	Креирање дискусионих група у сваком вртићу и континуирано састајање сваке групе, због размене рефлексије сопствене праксе, чиме се омогућује континуирани развој сопственог виђења смисла учења, како деце, тако и свих одраслих који живе са њима.
Обука за заједницу професионалногучења – ЗПУ	Подизање компетенција практичара за рад у дискусионим групама и за грађење квалитета
Почетак реализације Плана ширењанове концепције ОППВО „Годинеузлета“	Подршка практичарима изван језгра-промене – у развијању реалног програма у њиховим вртићима

Професионални развој

Пракса васпитања и образовања се одвија кроз динамичну спреку односа, активности и акција у јединственом контексту групе, вртића и заједнице у којој васпитач ради. Професија васпитача је врло сложена, слојевита и од предсудног значаја за дете и његову породицу. Бити васпитач, у суштини значи бити актер у једном врло динамичном процесу, који у специфичном контексту од васпитача захтева, да у сваком моменту адекватно процењује, реагује и одговара на све изазове који пред њега поставља васпитно образовни рад са децом у групи, партнерством са породицом и сарадњу са локалном заједницом.

Васпитач ту своју улогу, у складу са уверењима, знањем и вештинама, као професионалац реализује кроз четири подручја: 1. подручје непосредног рада са децом (подршка учењу и развоју усмерена на добробит кроз односе и делање); 2. подручје развијања програма (планирање, заједничко развијање програма, праћење, документовање и вредновање) 3. подручје професионалног развоја (рефлексивна пракса, хоризонтално учење, повезивање и стручно усавршавање) и 4. подручје професионалног јавног деловања (заступање, промовисање, допринос и покретање акција).

У Установи се реализују различити облици стручног усавршавања: хоризонтално учење у ПУ, рад у дискусионим групама, рад у фокус групама, педагошке вечери, округли сто, рад у стручним телима (активи и тимови). Такође у нашој установи постоји пракса и хоризонталног учења међу установама које се остварује путем стручних посета. Сви наведени видови хоризонталног учења доприносе процесу запитаности и испитивању имплицитне педагогије практичара, теоријских полазишта и праксе у дијалогу са колегама, породицом и децом.

Тим за професионални развој запослених сваке године доноси план стручног усавршавања у којем се планирају акредитоване обуке у складу са расположивим буџетом као и активности интерног стручног усавршавања у установи. Теме акредитованих обука се планирају спрам приоритетних циљева у Развојном плану а који су усклађени са новом концепцијом ПВО „Године узлета“. Такође, води се рачуна о планирању стручног усавршавања ван установе, кроз сарадњу са МПНТР и стручним удружењима на нивоу држава која организују разне семинаре, стручне скупове, стручне сусрете, конференције, трибине...

Установа сарађује са Министарством просвете, науке и технолошког развоја, Филозофским факултетом у Београду – одсек за предшколску педагогију, Филозофским факултетом у Новом Саду- одсек за педагогију и одсеком за психологију, Институтом за педагогију и андрагогију, УНИЦЕФ-ом, ЗУОВ-ом, ЦИП-ом, Савезом удружења медицинских сестара предшколских установа, Савезом удружења васпитача Србије, Удружењем васпитача Војводине, Удружењем стручних сарадника и сарадника Србије, Удружењем педагога Србије, Удружењем психолога Србије и активима директора и стручних сарадника на нивоу Срема.

Професионално јавно деловање

Професионално јавно деловање Установа реализује кроз:

- ✓ Промоција ПУ у локалној заједници везано за нове основе ПВО „Године узлета“
- ✓ Интензивнија сарадња са основним школама у локалној средини Општине Шид
- ✓ Ангажовање у струковним удружењима
- ✓ Покретање и учешће у акцијама везано за децу и породицу
- ✓ Промовисање програма рада предшколске установе на стручним скуповима и у медијима

б) Праћење и вредновање остваривања предшколског програма

Сврха вредновања програма је критичко преиспитивање усклађености праксепредшколске установе и реалног програма са концепцијом Основа програма (теоријско-вредносним полазиштима, циљевима и димензијама реалног програма).

Циљ је грађење квалитета праксе предшколске установе као заједнице учења и квалитета програма васпитнно-образовног рада са децом као и афирмација предшколског програма установе удруштвеној и професионалној заједници.

Вредновање остварености предшколског програма се одвија кроз праћење и документовање учења и развоја детета и праћење и документовање развијања програма. Сврха праћења детета није процењивање његових развојних могућности и постигнућа, него потпуније

разумевање дететовог развоја и учења и на основу тога пружање сталне подршке добробити детета. Кроз документовање се омогућава видљивост програма и учења и развоја деце. Вредновање је саставни део праћења програма.

Стручни сарадници и васпитачи заједно преиспитују квалитет програма кроз вредновање реалног програма у његовим носећим димензијама:

- ✓ средина за учење;
- ✓ квалитет односа;
- ✓ заједничко учешће;
- ✓ подршка диспозицијама за учење;
- ✓ инклузија,
- ✓ различитости и демократске вредности;
- ✓ сарадња са породицом и локалном заједницом.

Сврха праћења развијања програма је континуирано грађење квалитета програма предшколског васпитања и образовања. Његова функција је:

- ✓ да васпитач критички преиспитује усклађеност реалног програма са концепцијом Основа програма и принципима датим у Основама;
- ✓ да васпитач развија рефлексивни приступ пракси самостално и у сарадњи са колегама кроз преиспитивање односа између уверења и намера наспрам праксе;
- ✓ да васпитач континуирано преиспитује стратегије које користи у развијању реалног програма кроз димензије властитих поступка, организације физичке и социјалне средине, начине учешћа деце;
- ✓ да обезбеди континуитет у развијању програма кроз стално повезивање дечјих искустава и сазнања као и поступака и увида васпитача;
- ✓ да промовише програм и омогућава професионалној и друштвеној заједници да се потпуније упозна са програмом вртића и тиме их подстакне на допринос и учешће

Начин праћења и документовања носећих димензија праксе вртића и реалног васпитно-образовног програма

Вредновање квалитета рада установа врши се на основу Правилнику о стандардима квалитета рада предшколске установе и обухвата четири области:

1. Васпитно образовни рад
2. Подршка деци и породици
3. Професионална заједница учења
4. Управљање и организација

Реализација самовредновања у установи

Задаци и активности	Носиоци задатака
Конституисање централног Тима за самовредновање Конституисање малих тимова за самовредновање по вртићима	Директор
Одређивање динамике самовредновања у периоду од 5 година, свих области вредновања који су дефинисани стандардима квалитета рада	Тим за самовредновање
Одређивање предмета самовредновања у одређеној области вредновања дефинисаних стандардима квалитета рада установа Предмет самовредновања се одређује годишњим планом самовредновања на почетку радне године, на основу Годишњег извештаја о раду ПУ, Развојног плана ПУ, или због провере квалитета рада у току процеса	Директор Тим за самовредновање
Облици самовредновања: • Самоевалуација – анализа остварених задатака • Вредновање од стране родитеља (анкетирањем и у дискусионим групама) • Консултовање са децом • Хоризонтална размена искуства из угла међу практичарима из улоге критичког пријатеља	Начин вредновања се договора на Тиму за самовредновање
Израда инструмената за самовредновање у одређеној области	Стручна служба
Стратегија примене инструмената	Директор, Тим за самовредновање, Стручна служба
Спровођењепроцесасамовредновања у одређенојобласти	Главни васпитачи, председници актива васпитача и медицинских сестара васпитача
Сумирање резултата самовредновања у одређеној области	Тим за самовредновање и стручна служба
Израда плана акције на основу изведенih педагошких импликација	Стручна служба
Сарадња са Тимом за унапређивање квалитета и развој установе Тимом за професионални развој и Активом за развојно планирање	Тим за самовредновање
Праћење остваривања плана акције	Директор и Тим за самовредновање

Израда извештаја самовредновања	Тим за самовредновање
Подношење извештаја о самовредновању ВОВ, Савету родитеља, Органу управљања и Школској управи	Директор

Дел. број: 01-853-3/2022
Дана: 07.11.2022. године

